

סיפור לשבת

המבחן הלילי

ימי הסליחות בעיירה ברדיצ'ב. רוח של תשובה נישאת באוויר. מרוצת החיים מתמתנת. בני־אדם עסוקים יותר במחשבותיהם, משתדלים לצמצם את ענייני החולין ולהרבות בלימוד, בתפילה ובמעשי חסד המוסיפים זכויות. ריח הימים הנוראים הקרבים ובאים מורגש היטב.

הערבים מוקדשים ללימוד בבית־המדרש. להט ההתעוררות מושך אליו גם את מי שאינם מבינים היטב את שיעורי התורה. אף הם באים לחסות בצילם של לומדי התורה. צעירים ומבוגרים מתקנים את מעשיהם, בעניינים שבין אדם למקום ובין אדם לחברו. הימים ימי רצון, שבהם אפשר לפעול רבות, אך צריך לנצל את הזמן.

רבי לוי־יצחק מברדיצ'ב, הידוע בכינויו 'סגגורם של ישראל', עסוק יומם ולילה בחיפוש זכויות על עם־ישראל, כדי להדוף כל מקטרג. לעיתים הוא נזקק לפעולות שאינן שגרתיות כדי להמליץ יושר, להמתיק את הדינים ולבקש בעבור כלל ישראל שנה טובה ומתוקה.

ליל 'זכור ברית' [ערב ראש־השנה] הגיע. בלילה הזה לא הלכו לישון כבלילה רגיל. כל אחד ואחד לפי דרכו הכין את עצמו לקראת ראש־השנה.

ברדיצ'ב התמלאה יהודים מכל עיירות הסביבה, שבאו לערוך את תפילותיהם במחיצתו של הצדיק. בטוחים הם בכל ליבם כי כאן התפילות נשמעות ומתקבלות יותר, וגם יזכו להתעוררות פנימית יותר מבמקום אחר.

לפנות בוקר השמש עובר ברחובות להעיר את הקהל לאמירת הסליחות, אולם הלילה זה היה כמעט מיותר. רוב האנשים חטפו שינה קצרה, אך התעוררו בעצמם, נכונים להתחיל. במוחם הולמות המחשבות על המילים שהם עומדים לומר: "לך ה' הצדקה ולנו בושתי־הפנים".

רבים מהתושבים והאורחים ממהרים לטהר את עצמם במקווה טהרה, ומשם הם פונים לעבר ביתו של רבי לוי־יצחק, כדי ללוותו אל בית־הכנסת. אחרים ממהרים אל בית־הכנסת, לתפוס מקום טוב ולהתכונן לאמירת הסליחות.

שעת סליחות הגיעה, אך הצדיק מתמהמה בביתו. "ודאי יש דברים בגו", אומרים החסידים איש אל רעהו. יודעים הם כי הצדיק מקפיד על זמנו של הציבור ולא יאחר בלי סיבה מיוחדת.

סוף־סוף הצדיק יוצא מביתו. אך מה זה בידו? לתדהמת כל הסובבים אותו הם מגלים כי הוא מחזיק בידו סל גדול, ובו בקבוק וודקה ומיני מאכל.

מה לאמירת סליחות ולבקבוק הוודקה והמאכלים? תמהו התלמידים.

"הבה נלך,!" קרא הצדיק לחסידים. הם הלכו כמה דקות בחשכה לעבר בית־הכנסת, אולם אז פנה הצדיק אל הדרך המובילה לקצה השני של העיר. משתוממים הוסיפו החסידים ללכת אחר רבם, מצפים להבין את פשר הדברים.

הרבי עצר ליד בית בקצה העיירה, ששימש מעין פונדק ללינת לילה לאורחים וחסרי בית. ישנו שם יהודים ולהבדיל גויים שלא מבני העיירה. ריח חריף של אלכוהול עמד באוויר. האנשים היו שרועים על הקרקע,

סיפור לשבת

שקועים בשינה עמוקה זה לצד זה.

סימן הצדיק לחסידיו ואלו נכנסו אחריו בשקט, נזהרים שלא להעיר איש. בחשכה השוררת קשה היה להבחין בתווי פניהם של האנשים, אולם במהרה איתר הצדיק יהודי אחד, על-פי הציצית שהשתלשלה מבגדיו והכיפה שלראשו.

הצדיק הוציא את בקבוק הוודקה מסלו ופתח אותו. ריחו החריף של המשקה נדף באוויר. בעדינות נגע קלות בכתפו של היהודי והעירו משנתו. כשהאיש פקח עיניים פנה אליו הצדיק בשאלה: "אולי תרצה להרטיב את גרוךך במעט יין־שרף? או שמא תרצה לטעום חתיכת מליח או מיני מתיקה?"

היהודי, שזה עתה התעורר וגם לא הבחין מי האיש שהעיר אותו משנתו, הגיב בגערה: "שוטה שכמותך, כיצד אתה מצפה שאשתה קודם שנטלתי את ידיי?! איך אוכל לברך? וכי גוי אני בעיניך?"

התעלם הרב מגערותיו ופנה לחפש יהודים אחרים. גם להם הציע לשתות ולאכול, ותגובת כולם לא הייתה שונה משל היהודי הראשון. "האם גויים נחשבנו שנשתה ונאכל בלי נטילת ידיים ובלי ברכה,?! הגיבו בטבעיות. מהם פנה הצדיק אל אחד הגויים שישנו שם. הוא העיר אותו ואמר: "הנה בידי יין־שרף, התרצה להרטיב בו את גרוךך." אך שמע הגוי מפי הרב את המילה 'יין־שרף', תפס את הבקבוק, מזג לעצמו כוס ורוקן אותה בבת־אחת אל תוך גרונו. כעבור רגע כבר התהפך לצד השני ושקע שוב בשנתו.

לא הסתפק הצדיק באחד. הוא פנה אל גוי שני ושלישי, רביעי וחמישי, וכולם הגיבו בדרך דומה. עד מהרה נתרוקן הבקבוק לגמרי ועמו גם הסל העמוס דברי מאכל.

הם יצאו חרש מהבית, ואז נשא הצדיק את עיניו השמימה ואמר: "ריבוננו של־עולם! ראה־נא את עמך ישראל. 'יעקב' גם כשהוא ישן, אינו מסוגל לאכול או לשתות קודם שייטול את ידיו ויברך ברכה. לעומתו, 'עשיו' זולל וסובא. מיד כשהוא רואה מאכל או משקה הוא חוטף ואוכל בלי לחשוב כלל. רק בגלל זאת ראויים בניך להיכתב לחיים טובים".

ובפנים קורנות פנה אל חסידיו ואמר: "עתה, יהודים, נוכל לגשת לומר 'זכור ברית'..."

מקור: שיחת השבוע - פרשת ניצבים וילך